

Problémák és megoldások a közösség által támogatott mezőgazdaságban, nyugat-dunántúli felmérés alapján

KACZ KÁROLY¹ – VINCZE JUDIT² – HEGYI JUDIT¹ – GOMBKÖTŐ NÓRA¹

¹Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar,

Mosonmagyaróvár

²Eszterházy Károly Egyetem

Agrártudományi és Vidékfejlesztési Kar

Eger

ÖSSZEFOGLALÁS

A 20. század második felében az élelmiszerkereskedelem szerkezetének megváltozásával átalakultak a fogyasztói szokások, és e folyamat – előnyös tendenciái mellett – számos problémát hozott magával. Így például mára világszerte háttérbe szorulóban van a kisléptékű mezőgazdasági termelés és a helyi termékeket támogató fogyasztás. A kistermelők kiszorulnak a kereskedelem legnagyobb forgalmú helyszíneiről, a termelés pedig eltolódik a nagyobb piaci szereplők irányába. Lokálisan ez azt jelenti, hogy csökken a termelés mennyisége és munkaerőigénye, valamint az előállított termékek változatossága, amelynek következtében lassan eltűnnek a helyi jellegzetességek és fokozatosan elveszik az előállításukhoz szükséges (hagyományos) tudás is.

A Széchenyi István Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék munkatársai vizsgálatot végeztek a közösség által támogatott mezőgazdaság (KTM) témakörében. A lefolytatott kérdőíves felmérés a Nyugat-Dunántúli régióban működő és az érintett gazdálkodókat tömörítő szervezetek, valamint fogyasztók bevonásával valósult meg. A kapott primer adatokat probléma-fa analízis segítségével vizsgáltuk és vontuk le következtetéseinket,

megalapozva ezzel a cél-fa (eszköz-eredmény) felállítását is. Az elemzés eredményeként meghatároztuk a legnagyobb hatású befolyásoló tényezőt, az általunk vélelmezett alapproblémát: a KTM (szervezetek) piaci ereje elégtelen. Az alapproblémára adandó válasz tehát a hosszú távú, stratégiai cél kijelölése lehet: a KTM szervezetek piaci erejének növelése.

Kulcsszavak: közösségi mezőgazdaság, problémafa, célfa, kistermelő, helyi termék.

JEL kód: Q13.

BEVEZETÉS

A mezőgazdaság társadalmi, gazdasági szerepét és környezeti hatásait – céljait tekintve – két fő irány határozza meg: a termelési típusú értelmezés és a környezetgazdálkodási értelmezés. Az európai agrárpolitika a termelési típusú értelmezés alapjait felhasználva futtatta fel az iparszerű mezőgazdaságot a második világháború utáni élelmiszerhiány kiküszöbölése érdekében, amely valóban szükségessé tette a mezőgazdaság teljesítményének fokozását. Ennek megvalósításához az ipari mezőgazdaság fejlesztését, gépesítést, növényvédő szereket, műtrágyákat alkalmaztak, azonban ez rövid idő után problémákat okozott, hiszen túlterhelte a környezetet (*Kajner 2007*).

A XX. század második felében kezdődött meg a mezőgazdasági iparosodás és az élelmiszerkereskedelem globalizációja. Az élelmiszerkereskedelem szerkezetének megváltozásával átalakultak a fogyasztói szokások is. A folyamat számos, az élelmiszerek árában gyakran nem tükröződő problémát hozott magával. Így például mára világszerte háttérbe szorulóban van a kisléptékű mezőgazdasági termelés és a helyi termékeket támogató fogyasztás. A globális élelmiszerlánc kisebb és nagyobb szereplői közötti, sokszor egyenlőtlen erőviszonyok világszerte jelentős társadalmi feszültségeket generálnak. Az intenzív, nagyüzemi (konvencionális) termelési módszerek és a megnövekedett szállítási távolságok pedig fokozott terhelést jelentenek a környezetre.

A kistermelők egyre inkább kiszorulnak a kereskedelem centrumából, a termelés pedig eltolódik a nagyobb piaci szereplők felé, így növekszik a termelő és a fogyasztó közötti fizikai távolság. Helyi szinten ez azt jelenti, hogy csökken a termelés

mennyisége és munkaerőigénye, valamint az előállított termékek változatossága, amelynek következtében lassan eltűnnek a helyi jellegzetességek és fokozatosan elvész a hagyományos (előállításukhoz szükséges) tudás mellett a bizalom is.

A rövid élelmiszerláncok (rövid ellátási láncok) ezekre a problémákra kínálnak megoldást. Csökkentik a termelő és a fogyasztó közötti fizikai távolságot, valamint – a hosszú ellátási láncokkal ellentétben – a minőség garanciájaként a személyes kapcsolatot, a bizalmat és sokszor az ökológiai minősítést építik be a rendszerbe. Lehetőséget nyújtanak a kistermelőknek a helyi, minőségi élelmiszerek előállítására, közvetlen értékesítésére, a fogyasztóknak pedig garantálják a jóízű, többnyire ökológiai módszerekkel előállított helyi élelmiszerekhez való kényelmes hozzájutást (*Réthy és Dezsény* 2013). A rövid ellátási lánc (REL) mezőgazdasági termelők együttműködésében olyan új, vagy továbbfejlesztett, maximum egy közvetítőt beiktató értékesítési formát dolgoz ki és működtet, amely idővel a tagok rendszeres értékesítési formájává válik (*Reszkető* 2015).

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A közösség által támogatott mezőgazdaság ötlete először Japánban fogalmazódott meg az 1960-as, 1970-es években, mintegy megoldásként a mezőgazdaság és az élelmiszer-rendszerek egyre erőteljesebb iparosodására. Az így kialakult termelői-fogyasztói rendszer japán elnevezése a „*teikei*”, amely magyarul annyit jelent, hogy „*a gazda arcával jelölt élelmiszer*”. A rendszerben résztvevő termelők biztosak lehettek abban, hogy termékeiket jó áron el tudják adni, a fogyasztók pedig megbízhattak a vásárolt élelmiszer minőségében (*Hayes és Milánkovics* 2001).

A KTM egy alternatív élelmiszer-előállítási hálózat, a mezőgazdasági termelés és termékelosztás egy modellje:

- kistermelők és fogyasztók közösségén (közös érdekén) alapul, amely együtt vállalja a termelés kockázatát, illetve együtt osztozik a nyereségen;
- minőségi (többnyire ökológiai módszerekkel történő) élelmiszer-előállításra törekszik adott helyi közösség számára, egy kockázatmegosztó tagsági/marketing struktúrában.

Ezek a rendszerek a közvetlen értékesítés révén megélhetést és az előre tervezés lehetőségét nyújtják kisgazdaságok százainak, egy jellemzően családi kisüzemek számára kedvezőtlen makrogazdasági környezetben. A módszer lényege a termelő és a fogyasztó közötti közvetlen kapcsolat és a személyes viszonyból adódó bizalom. Ebben a relációban a felek, az eladó és a vásárló nem ellenérdekeltek, hanem sokkal inkább szövetségesek (URL¹).

A KTM-rendszerek Európa nyugati felén és Észak-Amerikában az utóbbi években egyre jelentősebb szerepet kaptak a helyi élelmiszerrendszerek területén. Napjainkban több mint 4000 közösség által támogatott mezőgazdasági csoport van a világon, összesen másfél milliót meghaladó tagsággal. Észak-Amerikában (Egyesült Államokban és Kanadában) az 1980-as években indultak és terjedtek el az ilyen jellegű kezdeményezések. Európában először Svájcban alakultak közösség által támogatott mezőgazdasági csoportok (az első svájci közösség 1978-ban jött létre), míg Németországban 1988-ban indult az első kezdeményezés. A csoportok jellemzője, hogy oktatási tevékenységet is végeznek, de van, ahol megváltozott munkaképességű, fogyatékos embereknek adnak munkalehetőséget.

A közösség által támogatott mezőgazdaságnak kiemelt jelentősége lehet a kelet-közép-európai országok számára is, ahol a mezőgazdaság még mindig fontos termelési szektor. A különböző politikai és gazdasági környezet ellenére a terület fejlődése a kelet-közép-európai országokban nagyon hasonlít a nyugaton lejátszódó folyamatokra: a gazdaságok mérete növekedett, a termelési eljárások egyre intenzívebbek lettek, amelyek következtében a mezőgazdaság iparosodott.

Ezek a változások és a szektorban végbemenő szerkezeti átalakulás jelentősen megnehezítette, sőt gyakran el is lehetetlenítette azok életét, akik a mezőgazdaságban dolgoztak, illetve a mezőgazdaságból próbáltak megélni. Ebben a környezetben, valamint annak ismeretében, hogy a problémákat máig nem sikerült kielégítően megoldani, a KTM egy lehetséges megoldási útvonalat jelenthet, mivel fontos társadalmi, gazdasági és környezeti előnyökkel szolgál mind a vidéki, mind pedig a városi közösségek számára (Murdoch *et al.* 2002).

A KÖZÖSSÉGI MEZŐGAZDASÁG HELYZETE MAGYARORSZÁGON ÉS A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓBAN

A KTM alternatív értékesítési módszerei elsősorban az ökológiai gazdálkodást folytató kistermelők piacra jutási gondjaira nyújthatnak megoldást, mivel a globális élelmiszerekkel szemben a hangsúlyt a helyi eredetű termékekre, a környezetkímélő termelési módszerekre, valamint a fenntartható gazdálkodásra helyezi. A társadalom egyre szélesebb rétegeiben mutatkozik meg Magyarországon is az igény a globális méretűre duzzadt élelmiszer-kereskedelmi lánc lerövidítésére.

Ezen elvek mentén gazdálkodók szerint a közösségi mezőgazdálkodás segíti az élelmiszer önrendelkezés kialakulását, vagyis átláthatóvá teszi az élelmiszerellátást, garantálja a termelők megélhetését és segíti az egészséges életmóddal, egészséges táplálkozással összefüggő ismeretek terjedését. A KTM ezen felül kiemelkedő szerepet játszhat a mezőgazdasági sokszínűség és a lokálisan adaptált tudás ápolásában és megőrzésében, például a tájfajták újrahasznosítása és termelésbe való visszavezetése révén. A közösségi kezdeményezések környezeti fenntarthatóságát segítik a természetkímélő termelési módszerek, a csökkenő mennyiségű csomagolóanyagok és a lerövidült szállítási távolságok (*Réthy és Dezsény 2013*).

A KTM világszerte elsősorban az átlagosnál tehetősebb, az egészséges táplálkozás és a környezetetkímélő szempontok iránt fogékony lakosságot célozza meg. Franciaországban a mozgalom széleskörű elterjedésének köszönhetően a vidéki, átlagos jövedelmű háztartások is egyre nagyobb számban csatlakoznak a közösségi alapon szervezett gazdaságokhoz. A franciaéhoz hasonló dinamikus fejlődés Magyarországon egyelőre még várat magára, azonban elterjedésének segítése feltétlenül indokolt lehet. Ezt a célt segítheti a kormányzati hozzáállás is: a 2014-2020-as Vidékfejlesztési Programban létrehozásuk és fejlődésük támogatása is szerepel a Rövid Ellátási Lánc Tematikus Alprogram részeként (*Reszkető 2015*).

Magyarországon az első, angolszász mintára létrehozott közösségi mezőgazdasági kezdeményezés 1999-ben indult Nyitott Kert néven (*Vadovics és Hayes 2008*). A kezdeményezés azzal a céllal indult, hogy népszerűsítse a fenntartható élelmiszer rendszereket, és alternatív értékesítési csatornákat találjon. A Magyarországon jelenleg működő KTM rendszerek jobbára a francia AMAP (Szövetség a Paraszti Mezőgazdaság

Fenntartásáért) mozgalom hatására indultak el. Franciaországban az első viszonylag későn, 2001-ben alakult meg, viszont a modell sikerét mutatja, hogy 2012-ben már 1600 ilyen közösség volt az országban. A francia minta elterjesztésében vitathatatlan szerepe van a Tudatos Vásárlók Egyesületének, akik az elmúlt években számos előadást, műhelymunkát és egyéb rendezvényt szerveztek a témában, aminek köszönhetően jelentős médiafigyelem is irányult a közösség által támogatott mezőgazdaságra.

A részes gazdaságok és az előfizetési (doboz) rendszerek száma Magyarországon 24-re tehető, de folyamatban van újabbak megalakulása. A Nyugat-Dunántúli régióan belül a Dunaszigeti Zöldség Közösség képviselteti magát. A vásárlói közösségek száma 2017-ben 12 volt, itthon szinte kizárólag nagyvárosokban (Budapest, Szeged, Miskolc, Debrecen), illetve a budapesti agglomerációban szerveződtek, jöllehet, a vizsgált régióban már Mosonmagyaróváron is működik ilyen közösség, Szigetközi Szatyor Közösség néven (*URL*²).

A KTM LEHETSÉGES FORMÁI, CSOPORTOSÍTÁSUK

Hangsúlyozni kell, hogy a KTM egyfajta gondolkodásmódot is tükröz, amelynek többféle megvalósulási formája létezik. Minden esetben nagyon lényeges, hogy az alapelveket az adott társadalmi, gazdasági és környezeti körülményekhez kell igazítani. Az általánosan ismert megvalósulási formák – az integráció erősségével csökkenő mértékében – a következők (*1. ábra*):

Részes (közösségi) gazdaságok, amelyekben a fogyasztók ún. „részvényeket” vásárolnak, azaz előre kifizetik a termés egy részét, amit aztán az év során a termelő által kiszállított termény formájában visszakapnak.

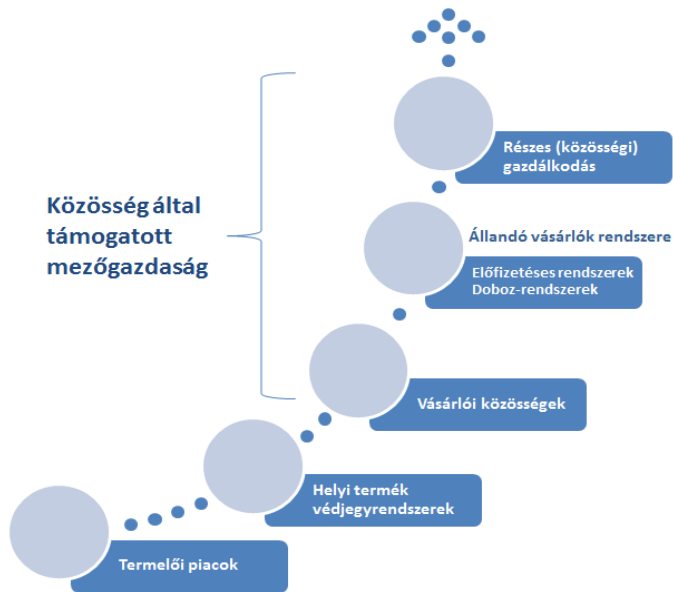
Előfizetési rendszerek, amelyekben a termelő, vagy a termelők egy csoportja és a fogyasztók egyesületet alkotnak és szerződést kötnek, amely szerint a termelők rendszeresen (általában hetente) ellátják friss terményekkel a fogyasztókat, akik elkötelezik magukat, hogy állandó megrendelők lesznek, és a terményt megveszik.

Doboz-rendszerek, amelyek az előfizetési rendszerek rugalmasabb változatai, és így lehetőséget adnak a fogyasztók számára, hogy elköteleződés nélkül akkor rendeljenek, amikor a terményekre szükségük van, a termelő vagy termelők pedig az előre kialakított elosztó pontokra (gyűjtőpontokra) szállítják az árut.

Vásárlói közösségek, amelyek alapja, hogy több helyi termelő, egy civil szervezet, vagy a fogyasztók kisebb közössége (ki)szállítási és elosztó rendszert szervez (háztól házig, illetve átvevőpontra) a jellemzően kistermelői, helyben vagy regionálisan előállított áruk számára. A vásárlói közösségek nagyfokú változatosságot és rugalmasságot mutatnak attól függően, hogy hogyan működnek és milyen termékekkel foglalkoznak (pl. Szatyor Egyesület).

Termelői piacok, amelyeket általában – de nem kizárólagosan – helyi termelők egy csoportja szervez, és ahol a helyi lakosok friss, helyi terményeket vásárolhatnak közvetlenül a termelőktől.

(Vadovics és Hayes 2008, Réthy és Dezsény 2013)

Forrás: Vadovics és Hayes (2008), valamint Réthy és Dezsény (2013) alapján saját szerkesztés

1. ábra. Helyi élelmiszer rendszerek a fogyasztói elköteleződés mértéke szerint

Figure 1. Local food distribution systems according to the level of consumer's commitment

A közösség által támogatott gazdaságok szervezeti formájukat tekintve igen változatosak, a gazdálkodók között találunk östermelőt, egyéni vállalkozót, gazdasági

társaságot, illetve civil szerveződéseket. A részarányos gazdálkodást folytatók számára a közösségi az egyetlen értékesítési forma, azonban a többiek foglalkoznak házhozzáállítással, piacozással is.

A közösségi mezőgazdálkodásnál rendkívül fontos még a méltányos árképzés is, hiszen a legfőbb cél a gazdaságok fenntartása. Az áraknak fedezniük kell a termelési költségeket és a termelők számára elfogadható megélhetést biztosító béreket, valamint lehetőséget kell adniuk a tartalékképzésre is.

A közösségi mezőgazdaság céljai (és hatásai) között a következőket lehet kiemelni:

- Környezetvédelmi szempontú, fenntartható mezőgazdasági alternatívát kínálni.
- Több munkahelyet és megélhetési lehetőséget biztosítani a vidéki népesség számára.
- Megőrizni a kézműves termelési eljárásokat.
- Magasabb szintű faj- és fajta változatosságot fenntartani.
- Megőrizni a hagyományos tájképet.
- Átlátható (és méltányos) árképzési és termelési eljárásokat nyújtani.

A helyi közösségek számára a mezőgazdasági sokféleség megőrzése szorosan kapcsolódik a környezetvédelem és a tájgazdálkodás iránti elkötelezettséghez. Ehhez társul az az igény, hogy csökkentsék a gazdaság számára az éghajlatváltozással járó kockázatokat. Olyan módon élnek és gazdálkodnak, amely a sokféleség maximális fenntartásával tiszteletben tartja a környezetet. Különös hangsúlyt fektetnek az agrár-környezetgazdálkodási módszerek alkalmazására és olyan gazdálkodási formák újrakonstruálására, amelynek keretében az ember együttműködik a természettel. A mezőgazdasági sokféleség megőrzésével foglalkozó közösségi kezdeményezések hozzájárulnak a helyi gazdaság fellendítéséhez (főként vidéken) és új munkahelyeket hoznak létre. A hagyományos gazdálkodó tevékenységen túl a kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségeket is be lehet építeni a rendszerbe (Horváth 2012).

ANYAG ÉS MÓDSZER

A Széchenyi István Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék munkatársai problémafát készítettek a

közösség által támogatott mezőgazdaság témakörében. A problémafa-célfá analízis keretében, a probléma elemzésénél elsőként megkeressük a problémák körét, meghatározzuk az alapproblémát, majd elemezzük az ok-okozat összefüggéseit, amit végül egy problémafa-szerkezettel ábrázolhatunk. A problémafa megmutatja valamely fennálló helyzet negatív aspektusait, míg a célok elemzése a kívánatos jövőbeni helyzet pozitív vonásait mutatja meg. Ez magában foglalja a problémák célok formájában történő újrafogalmazását, így tulajdonképpen a célfá a problémafa tükörképe. Itt az ok és okozati viszonyt az eszköz-eredmény viszonya váltja fel.

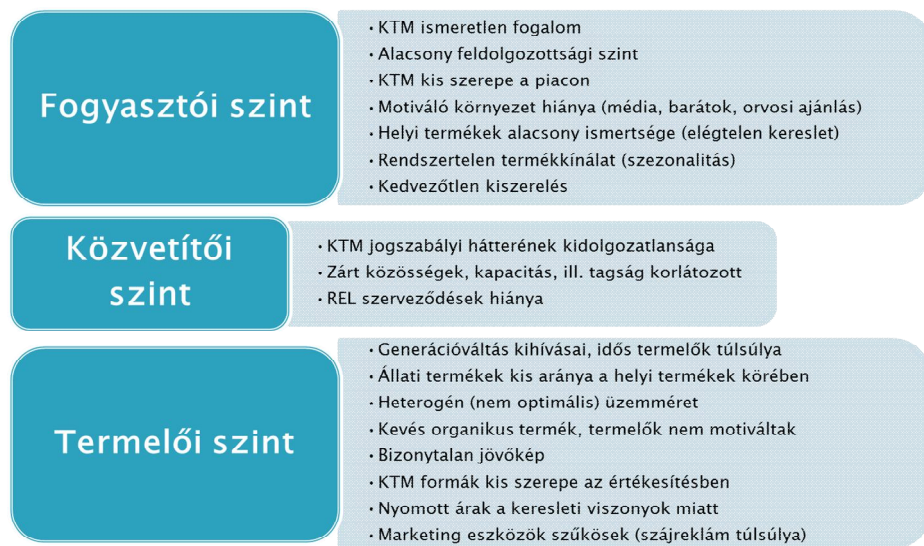
A kérdőíves felmérés és az azt követő vizsgálat 2015 végén, 2016 elején zajlott és a közösségi mezőgazdaság regionális, illetve bizonyos aspektusai hazai helyzetének elemzésére, az ilyen formában működő gazdaságok életképességére, létjogosultságára fókuszált. A vizsgált Nyugat-Dunántúli régióban (Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye) a mintegy 40 gazdálkodót tömörítő megyei KTM-szervezetek (Szigetközi Szatyor Közösség, Pannon Helyi Termék Klaszter, Zala Termálvölgye Egyesület) és az ezen szervezetekkel valamilyen fokon kapcsolatban álló fogyasztók bevonásával történő elemzés a potenciális fogyasztók körében online kérdőíves felméréssel zajlott, míg a termelői oldalon személyes megkerdezéssel történt a kérdőívek kitöltése. A közvetítői szint – mint opcionális, nem kötelező eleme a rendszernek – a hatályos szabályozási keretek, illetve a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján került értékelésre.

Az eredmények feldolgozása során az értékelhető kérdőívek száma fogyasztói oldalon $n=103$, termelői oldalon pedig $n=32$ volt, a kapott primer adatokat problémafa (ok-okozat) analízis segítségével vizsgáltuk és vontuk le következtetéseinket, megalapozva ezzel a célfá (eszköz-eredmény) felállítását is.

EREDMÉNYEK

Az elemzés során feltárt problémahalmaz vizsgálatával és értékelésével meghatároztuk a legnagyobb hatású befolyásoló tényezőt, az általunk vélelmezett alapproblémát: a KTM (szervezetek) piaci ereje elégtelen. Úgy véljük, az alapprobléma megoldása során az érintettek körében szemléletváltásra is szükség lenne.

A problémaanalízis során a fogyasztói, a közvetítői és a termelői szintek szerint feltárt és csoportosított részproblémák strukturálása a probléma-fa felvázolását adta (2. ábra).

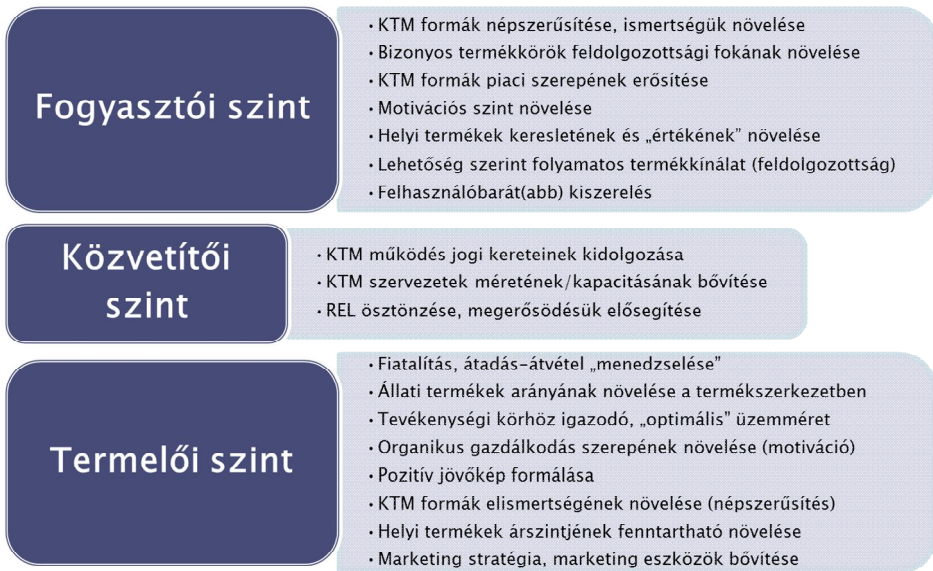
Forrás: Saját vizsgálat

2. ábra. Probléma-fa szerkezet

Figure 2. Problem tree structure

A probléma-fa vizsgálatával, az alapproblémára adandó válasz a hosszú távú, stratégiai cél kijelölése lehet: a KTM szervezetek piaci erejének növelése. Ennek elérése érdekében elengedhetetlenek tarjuk az érintettek motivációs szintjének növelését.

Az egyes szintek (fogyasztók-közvetítők-termelők) szerint meghatározott részproblémákra adandó válaszok, illetve megoldási javaslatok (cél-fa) eredményeinek felvázolását a 3. ábra tartalmazza.

Forrás: Saját vizsgálat

3. ábra. Cél-fa szerkezet

Figure 3. Objective tree structure

A kívánt hatás elérése érdekében alkalmazható eszközök is sokfélék lehetnek a probléma jellege (generális, vagy specifikus volta) és a – főként anyagi – lehetőségek, illetve a korlátozó feltételek függvényében.

Fogyasztói szinten alkalmazható eszközök:

- ismertség növelésének érdekében: nyitott kert, családi programok, workshop-ok, oktatási-kutatási intézmények bevonása, eredmények disszeminációja;
- élelmiszer-feldolgozó beruházások állami szintű támogatása;
- KTM formák szerveződésére, illetve ismerté tételére lehetőséget adó támogatási források kidolgozása és alkalmazásuk;
- motiváció növelésére: nyitott kert, családi programok, „paraszt-wellness”, workshop-ok, oktatási-kutatási intézmények bevonása, eredmények disszeminációja;
- bizonyos termékkörök esetében a „helyi termék védjegy” kialakítása, minőségbiztosítási rendszerek bevezetése, szabályzó rendszerek (jogszabályi keretek) kidolgozása;

- megfelelő termékinálat és kiszerelés tekintetében: tárolás, feldolgozás, csomagolás feltételeinek biztosítása, beruházási támogatások.

Közvetítói szervezetek körében:

- adekvát, támogató jellegű jogalkotás;
- ismeretterjesztés, KTM szerveződések népszerűsítése, kapacitás és termékkör bővítése;
- Vidékfejlesztési Program (2014-2020) támogatási lehetőségeinek kihasználása.

Termelők szintjén alkalmazható eszközök:

- köz- és felsőoktatásban a téma integrálása, többszintű, a generációváltást támogató háttér kialakításának elősegítése;
- kisüzemi állattartás és termékértékesítés feltételeinek könnyítése, infrastrukturális háttér megteremtése (támogatások), állatállomány növelése és/vagy diverzifikálása;
- támogatáspolitikai, kedvező hitelkonstrukciók, megfelelő birtokpolitikai, valamint üzemszabályozási keretek;
- szakmai szervezetek szerepvállalása, szaktanácsadás, továbbképzés (organikus gazdálkodás népszerűsítése);
- pozitív jövőkép kialakítása érdekében a kistermelői adózási viszonyok, illetve az adminisztráció egyszerűsítése, adók, járulékok csökkentése;
- termelői motiváltság növelésére szakmai fórumok, workshop-ok a szakigazgatás és a felsőoktatási intézmények bevonásával, illetve megfelelő támogatáspolitikai;
- helyi termékek árszintjének fenntartható növelése érdekében a feldolgozottsági fok (hozzáadott érték) növelése, termékpaletta bővítése, hatékony árjelzők használata;
- marketing (stratégia) területen szaktanácsadás, szakképzés és továbbképzés.

KÖVETKEZTETÉSEK

Magyarországon a mezőgazdaság az ország természetes (természeti) adottságai miatt is jelentős; mind a foglalkoztatásban, a vidéki lakosság helyben tartásában, mind pedig a bel- és külkereskedelemben betöltött szerepe meghatározó. Különösen igaz ez a vidéki

(rurális) térségek vonatkozásában, ahol a különféle közösségi mezőgazdasági megoldásoknak nagy része lehet a fenti célok teljesülésében.

A gazdaság(osság)i szempontok figyelembevételével, azok szem előtt tartásával döntő szerepet tulajdonítunk a közösség által támogatott mezőgazdaság térnyerésében az állam szerepvállalásának – legalábbis az indulási szakaszban. Ezért is tartjuk fontosnak, hogy az új Vidékfejlesztési Programban nevesítve jelentek meg, sőt külön tematikus alprogramként szerepelnek a rövid ellátási láncok (Rövid Ellátási Lánc Tematikus Alprogram).

A közösségi mezőgazdaság rendszerszintű problémáinak feltárása alapvető fontosságú a KTM elterjedésének támogatása, a hatékonyabb működést korlátozó tényezőinek kiküszöbölése, valamint az érintettek számának növelési lehetőségeinek feltárása érdekében. A Nyugat-Dunántúli régióra vonatkozóan lefolytatott elemzés során feltárt alproblémára adandó válasz, nevezetesen a célfa csúcsán helyet foglaló KTM (szervezetek) piaci erejének növelése, meggyőződésünk szerint az általunk javasolt eszközök használatával, illetve azok allokálása révén – egy koherens stratégiai rendszerbe illesztve – elérhetővé válik.

Problems and Solutions in the Community Supported Agriculture Based on a Western Transdanubian Survey

KÁROLY KACZ¹ – JUDIT VINCZE² – JUDIT HEGYI¹ – NÓRA GOMBKÖTŐ¹

¹Széchenyi István University, Faculty of Agricultural and Food Sciences,
Mosonmagyaróvár

²Eszterházy Károly University, Faculty of Agriculture and Rural Development,
Eger

SUMMARY

Both industrialization of agriculture and globalization of food trade also have begun in the 20th century. Consumer habits have also changed in line with changes in the structure of food trade and this process has caused a lot of advantages and problems too. For example nowadays small-scale agricultural or local product supporting consumption

is increasingly overshadowed all over the world. Small farmers are squeezed out of the most traded venue, while production is shifted towards bigger market participants. Locally, this means that the volume of production, labour requirements and diversity of products will be reduced, consequently local characteristics will be disappeared slowly and traditional knowledge will be lost progressive, which is also required for their production.

Due to a survey, it was created a problem and an objective tree of community supported agriculture by the colleagues of Széchenyi István University Faculty of Agricultural and Food Sciences Department of Agricultural Economics and Rural Development. These problem/target trees were created after an analysis of CSA by involvement of several farmer's organization and consumers in the Western Transdanubia region.

As result of the survey the most influential factor was determined, the properly so called basic problem: the market power of CSA organisations is insufficient. Therefore, the solution of the basic problem could be a long-term, strategic objective: enhancement of the market power of CSA organisations.

Keywords: community supported agriculture, problem tree, objective tree, small farmer, local product.

KÖSZÖNETNYÍLVÁNÍTÁS

A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00017 „Nemzetköziesítés, oktatói, kutatói és hallgatói utánpótlás megteremtése, a tudás és technológiai transzfer fejlesztése, mint az intelligens szakosodás eszközei a Széchenyi István Egyetemen“ projekt támogatta.

IRODALOM

Horváth G. (2012): *Közösségi Mezőgazdálkodás – Legyél a részese! Tudatos Vásárlók Egyesülete*, Budapest, <http://tudatosvasarlo.hu/tve/>

Kajner P. (szerk.) (2007): *Gazda(g)ságunk újrafelfedezése. Fenntartható vidéki gazdaságfejlesztés elméletben és gyakorlatban*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 153. p.

Hayes, M. – Milánkovics K. (2001): Community Supported Agriculture (CSA): a farmers' manual: how to start up and run a CSA. Nyitott Kert Alapítvány, Gödöllő, 87. p.

Murdoch, J. – Wilson, N. – Parrott, N. (2002): Spatializing Quality: Regional Protection and the Alternative Geography of Food. European Urban and Regional Studies. 9, (3) 241-261.

Reszkető T. (2015): Vidékfejlesztési program kézikönyv. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Budapest, 78-79.

Réthy K. – Dezsény Z. (2013): Község által támogatott mezőgazdaság. Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet Közhasznú Nonprofit Kft. (ÖMKi), Budapest, 26. p.

Vadovics, E. – Hayes, M. (2008): Nyitott Kert – egy helyi bioélelmiszer-hálózat Magyarországon. ÖKO 2008/1.

URL¹: <http://www.sokszinuvidek.hu/index.php/eletmod/2106-Haz%C3%A1nkban-is-terjed-a-k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gi-mez%C5%91gazd%C3%A1llkod%C3%A1s>

URL²: Tudatos Vásárlók Egyesülete adatbázisa. <http://tudatosvasarlo.hu/tve/>

A szerzők levélcíme – Address of the authors:

Dr. Kacz Károly

Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar,
Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék
9200, Mosonmagyaróvár, Vár tér 2.

kacz.karoly@sze.hu

Dr. Vincze Judit

Eszterházy Károly Egyetem
Agrártudományi és Vidékfejlesztési Kar

vincze.judit@uni-eszterhazy.hu

Dr. Hegyi Judit

Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar,

Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék

9200, Mosonmagyaróvár, Vár tér 2.

hegyi.judit@sze.hu

Dr. Gombkötő Nóra PhD

Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar,

Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék

9200, Mosonmagyaróvár, Vár tér 2.

gombkoto.nora@sze.hu

SZEMLE